

TARTALOM:

Uralkodók a dunakeszi
kredencen 1

MÁJER Tamás
Az alagi diplomataistálló vezetői,
1. rész, Szepessy-Schaurek
Ottmár, egy hős életművének
alagi lezárása 2

LŐRINCZ Róbert
A Dunakeszire és Alagra érkezett
trianoni menekültek névsora 5

KEREKES Dóra
Nemzetközi Falufejlesztési
Kiállítás - Budapest / Dunakeszi
1929 8

VARGA István József
Az Alag-Dunakeszi Református
Egyház története,
6. rész, 1937-1940 12

SZÁMUNK SZERZŐI:

KEREKES Dóra - történész,
a Révész István Helytörténeti
Gyűjtemény vezetője
LŐRINCZ Róbert - könyvtáros,
a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár
igazgatója
MÁJER Tamás - könyvtáros
VARGA István József - református
presbiter

DUNAKESZI HELYTÖRTÉNETI
SZEMLE

Dunakeszi-Alag Helyismereti Lapja

Megjelenik évente háromszor,
1000 példányban

Alapító szerkesztők:

Csoma Attila és Lőrincz Róbert

Felelős szerkesztő:

Lőrincz Róbert

Szerkesztő:

Kerekes Dóra

Kiadja a Kölcsey Ferenc Városi Könyvtár

Dunakeszi, Kossuth Lajos u. 6.

Felelős kiadó: Lőrincz Róbert

Nyomdai előkészítés:

Preysing Frigyes

Nyomda: Raszter Nyomda Kft.,

Budapest

ISSN 1789-9230

A lap megjelenését

Dunakeszi Város Önkormányzata
támogatja

MÁJER TAMÁS

Az alagi diplomataistálló vezetői

1. rész, Szepessy-Schaurek Ottmár, egy hős életművének alagi lezárása

Szepessy-Schaurek Ottmár 1901. december 22-én született Budapesten. Édesapja Schaurek Alajos - később - császári és királyi tüzérezredes, édesanyja Halbauer Aranka volt. Schaurek Ottmár 1920 szeptemberében kezdte meg tanulmányait a Magyar Királyi Honvéd Ludovika Akadémián, ahol 1921-ben végzett. 1920-ban hadnaggyá, 1924-ben főhadnaggyá, 1933-ban századossá, 1942-ben őrnaggyá, 1943-ban alezredessé, 1945-ben ezredessé léptették elő. 1948. március 1-jével helyezték nyugállományba.¹

Hivatásos tiszti pályafutása² mellett aktív sportember is volt. 1924-től vannak adataink lovas versenyszerepléseiről. Ez év augusztusában Szegeden háromnapos lóversenyt tartottak, ahol két első (nyeretlenek díjugratása, Magyar Gazdák Díja) és egy második (tiszti akadályverseny) helyezést ért el. Ebben az évben már biztosan házas volt, hisz a díjugratást felesége - Back Katalin (1902-1978) - Iby nevű lovát lovagolva nyerte meg holtversenyben.³ Fia, Szepessy-Schaurek Ali (1923-1954) is megszületett ekkorra. (Ali életéről keveset tudunk, 1945-ben diplomázott Zürichben mérnök-geológusként, majd a '40-es évek legvégén Peruba utazott kutatni, ahol 1954-ben autóbalesetben hunyt el.)

De kanyarodjunk vissza Schurek Ottmár lovas pályafutásához, és idézzünk fel belőle néhány érdekesebb eseményt. 1929-ben vett részt először nemzetközi megmérettetésen. A budapesti lovasolimpiász első napján rendezett nemzetközi militaryn 5. helyezést ért el saját lovát, Dagályt lovagolva.⁴ Ugyanebben az évben Schaurek egy szokatlan ügy felperese volt. Egyik lovát (lovászával) a fővárosban elgázolta egy teherautó. A ló megúsza néhány horzsolással, ám a gázolás traumatizálta az állatot, „olyan ijedőssé betegedett, hogy többé nem lehetett starthoz állítani.”⁵ A per során szakértői vizsgálatra is sor került, mely igazolta a lótulajdonos állításait, így a bíróság - helyt adva Schaurek indítványának - 6500 pengő kártérítés megfizetésére kötelezte a teherautó tulajdonosát.

Schaurek 1930-ban Bécsben és Nizzában is rajthoz állt. A nizzai versenyről került hozzá egy nehezen kezelhető, ír tenyésztésű herélt, Mr. Spokes, mellyel a lovas a legjelentősebb eredményeit érte el.⁶ Az 1930-as év egyéb nemzetközi szerepléssel is járt. A késő ősszel New Yorkban rendezett nemzetközi lovasversenyen a magyar csapat - Malanotti Lajos ezredes, Endrődy Ágoston főhadnagy, Schaurek Ottmár főhadnagy - minden nehézség ellenére⁷ az International Military Trophyn 3. helyezést ért el. A magyar szereplést az *Amerikai Magyar Népszava* kezdeményezte, az utazás-szállítás és a kinn tartózkodás költségeit a National Horse Show Association állta.⁸ New Yorkból továbbutaztak Torontóba, ahol november 19. és 27. között tartottak nemzetközi versenyt. Itt Schaurek egy 2. (díjugratás, Military Handy Course) és egy 3. (díjugratás, Military Broad Jump Course) díjat nyert Erdővel. Mint arról több lap és Malanotti hivatkozott írása is beszámolt, a csapat tagjait az USA-beli tartózkodásuk alatt Hoover elnök is fogadta. Az ezredes ugyan nem vette bele beszámolójába, hogy a magyar versenyzők táncoltak is az USA-ban, de az utókor szerencséjére Bartók Tibor megírta a *Színházi Élet* számára a Miss Magyar-Amerika szépségkirálynő-választásról szóló riportját.⁹ A cikkből kiderül, hogy az egyik - feltehetően az utolsó - versenynap után a magyar tisztek

1 Bene János-Szabó Péter: *A magyar királyi honvéd huszár tisztikar 1938-1945*, Jósza András Múzeum, Nyíregyháza, 2003, 246.

2 Katonai pályafutását címszavakban lásd: Bene-Szabó, id. mű.

3 *Szegedi Friss Újság*, 1924/197, 3, ill. *Szegedi Friss Újság* 1924/198, 2.

4 *Nemzeti Újság*, 1929/143, 6.

5 *Kártérítési pör Schaurek Ottmár úrhozas elgázolt Concours Hippique lováért*, in: *Pesti Napló*, 1929/184, 22.

6 <http://www.lovasok.hu/index-archiv.php?i=425>

7 „Négy nappal behajózás előtt tudták meg, hogy egyáltalában indulnak. A lovaknak nem volt idejük megszokni az idegen klímát, az idegen viszonyokat. És minőségileg az összes csapatok sokkal jobb lovakat hoztak a versenyre.” - írta részletes riportjában *Az Est* tudósítója. Kenedi Sándor: *Magyar huszárok a Madison Square Gardenben*, in: *Az Est*, 1930/267, 14. A nehezítő körülményekről a magyar csapat vezetője is írt, lásd: Malanotti Lajos: *Tapasztalatok az 1930. év novemberében New-Yorkban és Torontóban rendezett lovasmérkőzésekről és az ezzel kapcsolatos amerikai útról*, in: *Magyar Katonai Szemle*, 1931/3, 226-236.

8 *Magyar tisztek az amerikai lovasversenyen*, in: *Kis Újság*, 1930/222, 8.

9 Bartók Tibor: *Megválasztották New Yorkban Miss Magyar-Amerikát*, in: *Színházi Élet*, 1930/51, 18-20.

részt vettek a Miss Magyar-Amerika rendezvényen. „Leírhatatlan az a lelkesedés, amellyel a közönség Malanotti Lajos ezredest, a Nádasdy-huszárok parancsnokát, Schaurek Ottmár és Endrődy Ágoston főhadnagyokat fogadta.” A táncmulatságon Malanotti a szépségkirálynővel, a két főhadnagy pedig az udvarhölgyekkel járta a csárdást. Az észak-amerikai útról hazatérve 1930 decemberében Horthy Miklós kormányzó kihallgatáson fogadta a tiszteket, és kitüntette őket (Schaurek Ottmárt Signum Laudisszal), erről elsőként a *Pester Lloyd* számolt be, másnap pedig több magyar napilap is hírt adott róla.¹⁰ A következő év januárjában az USA magyarországi követe adott vacsorát a magyar csapat tiszteletére.¹¹

Endrődy Ágoston, Schaurek Ottmárné, Malanotti Lajos és Schaurek Ottmár az Amerikából hazafelé tartó hajóúton

1931. június 21-én Mr. Spokest lovagolva Schaurek Ottmár nyerte meg az első magyar bravúrugratást 170 cm-s magassággal.¹² Néhány héttel később Salzburgban rekordot állított be,¹³ ahol a magasugrásban győzött szintén Mr. Spokesszal. „2 méter magas és ugyanilyen széles akadályt ugratott át, amely teljesítmény nemzetközi viszonylatban is kitűnő” – tudósított a *Budapesti Hírlap*.¹⁴

Ugyanebben az évben a Nemzeti Szalonban rendezte meg első kiállítását az AME, azaz az Alkotó Művésznők Egyesülete. A kiállításon szerepelt Sándorné Grósz Mária egy olajfestménye, *Schaurek Ottmár arcképe* is.¹⁵ (Ha hihetünk a bulvárhíreknek, a festőnőtől még az angol királyné is vásárolt képet ebben az évben.)¹⁶

1931-ben és az azt követő két évben Schaurek megnyerte a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségének díjugratási vándordíját, így azt a Szövetség tízéves fennállását ünneplő rendezvényen örökös tulajdonba adták neki.¹⁷

1934-től leginkább már az 1936-os berlini olimpiára készültek lovasaink. Schaurek Ottmár a díjugrató osztály oszlopos tagja volt.¹⁸ 1934 elején átszervezték a Honvéd Olimpiai Bizottságot, és az olimpiai belső keret tagjait Örkénytáborba vezényelték. Az ottani edzésekről mozgóképfelvétel is fennmaradt.¹⁹ Schaurek 1934-ben egy kisebb müncheni versenyen nyert első helyezést,²⁰ 1935. június 6-án pedig a rangos aacheni versenyen a „rendkívül nehéz követelményű nemzetek díjában” győzött Mister Spokesszal.²¹

A berlini olimpia lovas számain 1936. augusztus 11. és 16. között tartották meg, díjugratóink Barcza Elemér, Platthy József és Schaurek Ottmár voltak. „Schaurek Ottmár személye és lova, Pókai (Mr. Spokes) biztosnak számított. Ő volt az egyik legtapasztaltabb lovas, és igen nagy teljesítményekre képes, nehéz lovaglászú lova általában megbízhatóan szerepelt.”²² A díjugratásra augusztus 16-án került sor, 18 nemzet 54 indulója indult a versenyen. A pályát szokatlanul állították fel, egyetlen lovas sem tudta hibátlanul végiglovagolni. „Pókai (Mr. Spokes) élete legrosszabb eredménye volt ez a 35 hibapont, ami a 33. helyre sorolta.”²³ Az olimpiai szereplés sem a csapatnak, sem Schaurek Ottmárnak nem sikerült fényesen. Schaurek azonban nem sokkal Berlin után valamennyit javított az olimpiai kudarcon, az 1936-os aacheni versenyen a második legjobb eredményt érte el.²⁴ Ám a magyar díjugratás eredményei egyre csak romlottak, a sportvezetés pedig nem reagált kellőképpen a megváltozott nemzetközi trendekre.²⁵ Schaurek Ottmár versenyszereplései is erősen visszaestek. Schaurek – már őrnagyként – 1942-ben lovagolta versenyen utoljára az ekkor már 21 éves Szpokit (Mr. Spokest). Még így is első helyezést ért el holtversenyben a 190 cm-s korlátugrásban.²⁶

1943-ban Schaurek megkapta a Toldi Miklós Érdemérem ezüst fokozatát. A díj kiírását még annak idején „az 1936-os berlini olimpia várható magyar sikereinek reményében határozták el.”²⁷ Schaurek Ottmár olimpiai szereplése nem sikerült úgy, hogy a díjat kiérdemelhette volna, végül „a lovassport terén kifejtett kiváló és eredményes teljesítményeiért”²⁸ kapta meg. Tegyük hozzá, teljesen jogosan, hisz lovas pályafutása alatt szinte összeszámolhatatlan díjat nyert. Tróféáinak egy része 1988. szeptember 23. óta a sárvári Nádasdy Ferenc Múzeum *Huszárok 1526–1945* című állandó kiállításának részeként tekinthető meg.²⁹ Egyik díjára érdemes külön is kitérni. Egyik serlege – özvegyének, illetve Szinay Andrásnak a közvetítésével – 1972-ben egy amerikai lovasegyesülethez, a Maryland Combined Training Association-hez (Marylandi Egyesített Tréning Szövetség) került, ahol azóta a legjobb fiatal lovasok vándordíjává vált. A díj őrzi eredeti nyertesének

10 *Die Heimkehr der siegreichen ungarischen Reiter* in: *Pester Lloyd*, 1930/290, 6; *Hazaérkeztek lovastisztjeink Amerikából*, in: *Nemzeti Újság* 1930/291, 9; *Hazaérkeztek Amerikát járt lovastisztjeink*, in: *Az Est*, 1930/291, 14; *A kormányzó kitüntette az Amerikából hazatért lovastiszteket*, in: *Budapesti Hírlap*, 1930/292, 8.

11 *Napi Hírek*, 1931. január 8., 17. kiad.

12 A hölgyek nehéz vadászugratását Fáy-Halász Ida, a bravúrugratást Schaurek Ottmár nyerte, in: *Újság*, 1931/139, 11.

13 Ezt az ugrást azóta is a magyar rekordok között tartják nyilván. Ernst József: *100 év a magyar lovassport történetéből*, 2. k. 1920–1944, Bp., 2014, 133.

14 *Schaurek Ottmár főhadnagy győzelme Salzburgban*, in: *Budapesti Hírlap*, 1931/175, 9.

15 „AME” (Alkotó Művésznők Egyesülete) első kiállításának katalógusa, Nemzeti Szalon, [Bp.] 1931.

16 *Az angol királyné megvette egy magyar festőművész képet*, in: *Újság*, 1931/279, 10.

17 *A Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetsége jubilális [sic!] közgyűlése*, in: *Újság*, 1934/19, 8.

18 Ernst, 137–139.

19 Lásd: <https://filmhiradokonline.hu/watch.php?id=389>

20 Ernst, 142.

21 *Schaurek Ottmár győzött Aachenben*, in: *Budapesti Hírlap*, 1935/130, 9.

22 Ernst, 165.

23 Ernst, 173.

24 Ernst, 175.

25 Ernst, 187.

26 Ernst, 210.

27 Pandula Attila: *A Toldi Miklós Érdemérem története*, in: *Numizmatikai Közlöny*, 1989–1990, 119–131, id. h.: 122.

28 Pandula, 128.

29 Söptei István: „*Huszárok 1526–1945*”, in: *Vasi Szemle*, 1989/3, 452–454.

nevét is: The Colonel Ottmar Schaurek Memorial Trophy (Schaurek Ottmar Ezredes Emlékszerleg).³⁰

1944 végén Schaurek részt vett a náciellenes magyar katonai ellenállásban (Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága), melynek vezetőit – Kiss Jánost, Nagy Jenőt, Tartsay Vilmost és Bajcsy-Zsilinszky Endrét – 1944 decemberében a nyilasok kivégezték. Schaureket barátja, Tartsay Vilmos vezérkari százados szervezte be az ellenállásba. A konspiráció sikeres volt, Schaurek Ottmárt a nyilasok nem tudták kézre keríteni.³¹ A nyilas megtorlás elkerüléséhez kellett Tartsaynak és társainak, valamint a feleségének kitartása is: a kínzások ellenére sem adták ki beszervezett barátait.³² Tartsay Vilmos végrendeletében kétszer említi meg Schaurek Ottmárt, egyrészt ráhagyta Csillag nevű lovát, másrészt, ahogyan írja, „két jó barátomat, Szepesi Schaurek Ottmárt és Szemere Csabát felkérem, hogy barátságunkra tekintettel magáramaradt családomat állandóan támogassák.”³³ Egy évvel a kivégzés után, 1945. december 8-án a bajtársak nevében Schaurek koszorúzta meg Nagy és Tartsay sírját a Kerepesi úti temetőben.³⁴

1945-ben – a háború után – Schaurek lett a Magyar Lovassport Egyesületek Országos Szövetségének (MLOSZ) ügyvezető alelnöke, illetve a Honvédelmi Minisztérium Lóügyi Osztályának vezetője. Utóbbi szervezetbe a katonai ellenállás több tagját is maga mellé vette, a lóversenyzés, a lóspport feltámasztása leginkább az ő nevékhöz köthető.³⁵

A lovassport feltámasztásához az öttusa lett az alap. Schaurek e sportág újjászervezésében³⁶ is részt vett, az 1947-ben alakult Csepeli MTK tiszteletbeli elnöke is volt.³⁷ A sportlő-keret (kb. egy tucat ló) elég volt az 1948-as londoni olimpiára (military, ill. öttusa sportágban) történő felkészülésre. Az első – teljes – öttusabajnokságot 1946-ban rendezték, a lovaglás versenybírája Schaurek Ottmár volt.³⁸ Az akadálypálya nem volt nehéz, az összeállítónak, Schaureknek figyelembe kellett vennie, hogy voltak olyan versenyzők, akik csak néhány hete lovagoltak rendszeresen.³⁹

A kommunista hatalomátvétel után, 1950-ben Schaurek Ottmárt „az angolszászok részére végzett kémkedés gyanúja miatt”⁴⁰ őrizetbe vették, majd 1951-ben Kistarcsára internálták. Schaurek letartóztatását a nyugati sajtó és a hírszerzés is számon tartotta. „Among persons recently arrested in Hungary were Prince Nandor Montenuovo [...]; Lt Gen Imre Suhay [...]; and Ottmar Schaurek, former champion horse breeder,

who had been a supervisor of horse breeding since 1945.”⁴¹ („A közelmúltban Magyarországon letartóztatott személyek között volt Montenuovo Nándor herceg, Suhay Imre altábornagy, és Schaurek Ottmár, volt bajnok lótenyésztő, aki 1945 óta a lótenyésztés felügyelője.”) Második feleségét, Dietzgen Annát Domoszlóra telepítették ki.⁴²

A Honvédelmi Minisztérium Lóügyi Osztályán dolgozott Tabódy István százados is, aki korábban Schaurek alatt szolgált. A századost 1947-ben kémkedés vádjával letartóztatták, internálták. 1952 nyarán, recski fogsága idején tanúskodnia kellett volna Schaurek és Bajcsy-Zsilinszky özvegye ellen, hogy államrend elleni összeesküvést szöttek. Tabódy kiállt Schaurek mellett, nem vallott ellené.⁴³ Schaurek végül 1953. szeptember 19-én szabadult.⁴⁴

A Kádár-korszakban Schaurek visszatérhetett – a korábnál lényegesen kisebb presztízsű állásokban – a lovassport világába. A hatvanas években egy Heves megyei állami gazdaságban sportistállót vezetett. Egy visszaemlékező szerint: „Sportistállót állítottunk fel. Ennek vezetője Schaurek Ottmár volt tüzértiszt [sic!] lett, aki nagyszerűen nevelte a fiatal parasztfiúkat a lovaglás tudományára. Ottmár bácsi az a fajta lovas tanár volt, aki a lovaglás minden lépcsőjén segíteni tudott és tanácsait mindig meg is indokolta.”⁴⁵

Élete utolsó éveiben Alagon tevékenykedett, a diplomataistálló 1964-es alapítása az ő nevéhez fűződik. Az ezzel kapcsolatos híradásokban neve helytelenül, Saulek Ottóként szerepel,⁴⁶ így előző lapszámunkban mi is a helytelen névalakot vettük át.⁴⁷ Szepessy-Schaurek Ottmár ezredesnek, tanítványai szeretett Ottmár bácsijának, ezzel a rövid életrajzzal kívánjuk nevét – immár helyesen – a dunakeszi-alagi helytörténetbe beemelni.

Schaurek Ottmár Alagon
(A fotó Fekete László Adorján tulajdona)

30 <https://www.mdcta.com/mcta/images/History/HS%2010-Schaurek.doc>

31 Kóvágó József: *Emlékezés a náci-ellenes magyar katonai ellenállásra*, Bp., 1994, 42.

32 Gazsi József: Ítélet még nem volt, de már álltak az akasztófák. *Emlékezés Tartsay Vilmosra*, in: *Magyar Nemzet*, 1994/288, 10.

33 A végrendeletet közli Gazsi, lásd az előző lábjegyzetet.

34 *Emlékkönyv az Ellenállási Mozgalom vértanú halálának évfordulóján*, in: *Kossuth Népe*, 1945/181, 3.

35 Ernst József: *100 év a magyar lovassport történetéből*, 3. k. 1945–1972, Bp., 2017, 13–15.

36 Jelmező, hogy Schaureket később még az internálótáborban töltött fogsága alatt is zavarta a szervezetlenség. „A folyosósás kiírásával kapcsolatba kijelentette, hogy abban nincs semmi okos rendszer – látszik, hogy azok, akik csinálják, azoknak semmi fogalmuk sincs az adminisztrációhoz s általában az ügyvezetéshez.” – jelentette a Jakobinus fn. ügynök. ÁBTL – 3.1.9. V-16922.

37 lásd: Mizsér Jenő: *Az „aranykor” hajnalán*, in: *Képes Sport*, 1985/51–53, 26–27.

38 Ernst, 3. k., 15–19.

39 Csáthy nyerte a tereplovaságot, in: *Népsport*, 1946/153, 5.

40 Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) – 3.1.9. V-16922.

41 <https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/CIA-RDP80-00809A000600390399-7.pdf>

42 ÁBTL – 3.1.9. V-16922.

43 Böszörményi Géza: *Recsk 1950–1953. Egy titkos kényszermunkatábor története*, Bp. [2006], 358, ill.: Tabódy József: *Csupa rebellis dac*, in: *Új Ember*, 1995/11, 7.

44 ÁBTL – 3.1.9. V-16922.

45 Soós Pál: *Lótenyésztésünk alkonya emlékképeimben*, in: *Magyar Nemzet*, 2003/178, 18.

46 „Diplomata”-istálló Alagon, in: *Pest Megyei Hírlap*, 1965/207, 6, ill. Szálló – az istállók mellett, in: *Pest Megyei Hírlap*, 1968/214, 6.

47 Májer Tamás: *Mongol lovak Alagon. Mici és Góbi az alagi diplomataistállóban*, in: *Dunakeszi Helytörténeti Szemle*, 2018/2–3, 15–16. Itt szeretném Fekete Enikőnek megköszönni, hogy a hibára felhívta figyelmem.